

Kunda vabrikus

Kunda tsemendivabrik, ehitatud 1768. a. on üks vanemaist vabrikuist Eestis.

Suur osa vabrikutöölised on vanaad töölised, kes on veetnud siin kogu oma elu ja jaganud temaga õnne ja häda. Valuga südames pidid nad vaatama, kuidas saksa vallutajad ekspluateerisid vabrikut ja pigistasid temast välja viimase. Kolme aasta jooksul ei saanud vabrik ainsatki remonti. Taganedes tahtsid sakslased vabrikut hävitada. Nad manööverdasid vabrikuhoonete vahele rongi, mille vagunid süüdati, et häviksid tules vagunid ja süttiks vabrik. Leegid kandusid vagunilt vagunile ja peagi oteks süttinud vabrikki. Märgates põlevaid vaguneid taipas depoo-töoline sm. Kõidu väenlase kavatsusi. Kiiresti sööstis ta vedurile ja juhtis põleva rongi eemale, Vabrik oli päästetud.

Töölised said andmeid, et sakslased kavatsesid vabrikut õhku lasta. Kiiresti organiseeriti töölise hulgast valve. Öösel, kui saksa lõhkujad lähenesid vabrikule, pidasid töölised nad kinni. Kokkupõrkes tapeti kaks sakslast. Nii päästsid töölised Kunda vabrikut.

Sakslastel oli kavatsus purustada peale vabrikut ka Ubja kaevandus, kust saadakse vabrikut jaoks vajalik kütteenaine — põlevkivi.

Tänu töölise vahelesegamisele ei õnnestunud neil ka siin oma plaani

läbi viia. Lõhkeaine, mis oli määratud kaevanduse lõhkumiseks, valati töölise poolt veega üle ja muudeti kasutamiskõlbmatuks. X

Punaarmee vabastas Kunda linna 21. sept. s. a. Kunda töölised said uuesti peremeesteks oma vabrikus.

Linnal puudus elektrivalgus. Selle saamiseks oli vajalik remont katlamajas. Kaks elektri-montööri, Mutik ja Mihklep, asusid minutitki kaotamata katlamaja remondima. Lühikese ajaga oli üks katel remonditud. Kohale saabus endine Kunda vabrikutöoline sm. H. Sall, kes asus energiliselt abistama ja teostas tööjõu õige jagamise. Kiiresti hakkas töö käima. Töötati öö-päeva jooksul 16 tundi. Vana töoline pensionär Niinepuu, kes oma vanuse tõttu ammu enam ei töötanud, asus oma algatusel tööle, et aidata vabrikut tema raskel tunnil. Ühe päeva jooksul sai elektrivalguse Kunda, mõne päeva jooksul Rakvere ja ümbruskond.

Tsemendi tootmiseks oli vajalik suurem remont, mis lõpetati 23. okt. Nüüd toodab vabrik juba uuesti tsementi, mida meie kodumaa praegu nii väga vajab.

Kunda tsement voolab Tallinna, Tartu, Narva, Rakverre ja teistesse meie elulistesse keskustesse.

Varemeteks muudetud linnad kerkivad uuesti.

E. Priimägi